

บทที่ 4

การเริ่มกิจการและการกำหนดรูปแบบธุรกิจ

การทำธุรกิจใดก็ตามเมื่อเริ่มต้นดำเนินการจัดตั้งธุรกิจย่อมต้องหาสถานที่ดำเนินธุรกิจและจัดซื้อสินทรัพย์หรือเครื่องมือต่างๆเข้ามาเพื่อให้ดำเนินการในธุรกิจ สถานที่ตั้งธุรกิจของการทำฟาร์มก็คือ "ที่ดิน" ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับพืชหรือสัตว์ที่เกษตรกรหรือเจ้าของธุรกิจได้เลือกสรรดีแล้ว อีกทั้งต้องจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินการผลิต ซึ่งหากใช้ศัพท์ทางวิชาการอาจเรียกว่าเป็นทรัพย์สินด้วยเช่นกัน ซึ่งมีทั้งทรัพย์สินถาวรและทรัพย์สินหมุนเวียน ทรัพย์สินดังกล่าวอาจได้มาโดยการซื้อ การเช่าซื้อหรือการเช่า และรูปแบบของฟาร์มที่เกษตรกรเลือกที่จะดำเนินธุรกิจอาจอยู่ในรูปของเจ้าของคนเดียว ห้างหุ้นส่วน กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือบริษัท ซึ่งก็สุดแล้วแต่การตัดสินใจของแต่ละบุคคล เนื่องจากมีปัจจัยที่เข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจที่แตกต่างกันไป ในบทนี้จะได้อธิบายเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ดังกล่าว เพื่อให้มีความเข้าใจในการเริ่มกิจการฟาร์มและการกำหนดรูปแบบของฟาร์มหรือธุรกิจตนเองว่าจะมีแนวทางปฏิบัติอย่างไรจึงจะถูกต้องเหมาะสม

การเช่าที่ดินฟาร์ม

การเริ่มกิจการฟาร์ม ไม่ว่าจะเป็นฟาร์มขนาดเล็กเป็นเกษตรกรรายย่อยหรือฟาร์มขนาดใหญ่แบบธุรกิจการค้า สิ่งที่ต้องพิจารณาเลือกหาอันดับแรกคือ ที่ดิน หากมีเงินลงทุนไม่มากนักหรือยังไม่กล้าเสี่ยงลงทุนคราวละมากๆ ก็อาจต้องเริ่มด้วยการเช่าที่ดินไปก่อน

1. ประเภทของการเช่า

สำหรับการเช่ายังแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1.1 การเช่าด้วยเงินสด หมายความว่าต้องจ่ายค่าเช่าด้วยเงินสด เสมือนกับการเช่าบ้านหรือเช่าทรัพย์สินโดยทั่วไปก็เช่าด้วยเงินสด การเช่าบ้านหรือทรัพย์สินโดยทั่วไปมีการจ่ายค่าเช่าเป็นรายเดือน แต่สำหรับการเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตร มักจะจ่ายค่าเช่าเป็นรายปี คือนำค่าเช่าเป็นรายเดือนแล้วคูณด้วยสิบสองเดือน หรืออาจจ่ายเป็นรายปีแบบเหมาจ่ายซึ่งหากเปรียบเทียบกับจ่าย

เป็นรายเดือนอาจถูกกว่า เหตุผลอันหนึ่งที่การเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตรแบบจ่ายเงินสดเป็นรายปี เนื่องจากเกษตรกรมักได้รับรายได้เป็นเงินสดปีละ 1-2 ครั้ง ไม่เหมือนกับอาชีพอื่นๆ ที่มีเงินสดไหลเข้ามาเรื่อยๆ แต่พืชผลทางการเกษตรใช้ระยะเวลาในการปลูกนาน จึงเก็บเกี่ยวและขายได้ปกติประมาณปีละเพียง 1-2 ครั้งเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเกษตรกรจะจ่ายเป็นรายเดือนหรือรายปี การเช่าแบบนี้ก็ต้องจ่ายค่าเช่าเป็นเงินสด

1.2 การเช่าด้วยผลผลิต ในธุรกิจการทำเกษตร โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย บ่อยครั้งที่ใช้การจ่ายค่าเช่าแบบแบ่งผลผลิตให้กับผู้เป็นเจ้าของที่ดินแทนการจ่ายด้วยเงินสด ผลผลิตดังกล่าวอาจเป็นพืชหรือสัตว์ แต่การจ่ายค่าเช่าด้วยการแบ่งผลผลิตให้นี้มักใช้กับการปลูกพืชมากกว่า เช่น ข้าว ส่วนสัตว์ไม่นิยมนัก มักจะขายสัตว์หรือผลิตผลจากสัตว์แล้วจ่ายเป็นเงินสดมากกว่า หากจะใช้ก็มีบ้างที่เลี้ยงสัตว์แบบขายผลิตผลจากสัตว์ เช่น ผู้เช่าเช่าที่ดินเพื่อเลี้ยงไก่ไข่ เอาไว้ขายไข่ แต่ตัวไก่ไม่ขายจนกว่ามันจะให้ไข่ไม่ได้แล้ว ในการนี้ผู้เช่าอาจจ่ายค่าเช่าให้โดยแบ่งไข่ให้เป็นประจำ เป็นต้น กล่าวโดยสรุปก็คือการเช่าโดยการแบ่งผลผลิตนั้น สามารถกระทำได้ 2 แบบคือ

- (1) จ่ายโดยแบ่งผลผลิตจากพืช หรือผลิตผลที่ได้จากพืช
- (2) จ่ายโดยแบ่งผลผลิตจากสัตว์ หรือผลิตผลที่ได้จากสัตว์

2. ข้อดีของการเช่าที่ดินฟาร์ม

สำหรับข้อดีและข้อเสียของการเช่าที่ดินเพื่อทำธุรกิจการเกษตร มีข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

2.1 ใช้เงินลงทุนต่ำ เมื่อต้องการที่ดินมาใช้เพื่อทำการเกษตร เงินลงทุนในครั้งแรกที่ใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินนั้น หากเทียบการซื้อหรือการเช่าซื้อ การเช่าจึงเป็นการลงทุนที่ใช้เงินน้อยกว่าการซื้อหรือการเช่าซื้อ วิธีนี้จึงเป็นทางเลือกอันหนึ่งสำหรับเกษตรกรหรือกิจการที่มีเงินลงทุนไม่มาก

2.2 มีเงินทุนหมุนเวียนมากขึ้น หากต้องการมีเงินทุนหมุนเวียนที่จะต้องใช้ในการดำเนินงานในฟาร์ม อันได้แก่ การซื้อปัจจัยการผลิต พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ปุ๋ย รถไถนา เป็นต้น ก็ต้องใช้วิธีแบ่งเงินสำหรับการเริ่มต้นมีที่ดินน้อย เพื่อจะได้เหลือเงินสำหรับเป็นทุนหมุนเวียนมากขึ้น

2.3 มีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ เป็นข้อดีที่สำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจของผู้ที่เพิ่งเริ่มเป็นเกษตรกร ยังไม่กล้าเสี่ยงที่จะลงทุนซื้อที่ดินโดยจ่ายคราวละมากๆ เกษตรกรยังสามารถกลับตัวทัน หรือเปลี่ยนแปลงได้ ความยืดหยุ่นหรือการเปลี่ยนแปลงนี้ สามารถกระทำได้ในเรื่องของเปลี่ยนที่ดินไปแหล่งใหม่ หรืออยู่ที่เดิมแต่เปลี่ยนแปลงขนาดของที่ดิน ซึ่งอาจลดหรือเพิ่มก็ได้

3. ข้อเสียของการเช่าที่ดินฟาร์ม

3.1 ไม่ได้ทรัพย์สินเป็นของตนเอง การเช่าที่ดินเป็นการจ่ายเงินไปเรื่อยๆ สำหรับค่าเช่า หรือจ่ายผลผลิตจากพืชหรือสัตว์ให้กับผู้ให้เช่าโดยไม่มีโอกาสที่จะได้ที่ดินนั้นเป็นของตนเอง ไม่เหมือนกับการซื้อหรือเช่าซื้อที่จ่ายไปแล้วยังมีโอกาสได้ที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตน

3.2 ขาดความมั่นคง การเช่าเป็นการตกลงสัญญาระหว่างผู้เช่าและผู้ให้เช่าโดยมีกำหนดระยะเวลาของการเช่า หรือแม้แต่การเช่าแบบไม่มีสัญญาก็ตาม ผู้ให้เช่าอาจบอกยกเลิกการให้เช่าได้ทุกเดือนหรือทุกปี ดังนั้นผู้เช่าจึงขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพธุรกิจฟาร์ม

3.3 บริหารจัดการได้ไม่เต็มที่ เมื่อที่ดินที่เช่ามิได้เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้เช่า ดังนั้นการบริหารจัดการหรือการตัดสินใจเลือกบางสิ่งจึงทำได้ไม่เต็มที่ หรืออาจติดเงื่อนไขต่างๆที่ได้ตกลงกับผู้ให้เช่าไว้ตั้งแต่ที่แรก การจะกระทำสิ่งใดต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของที่ดินด้วย เช่น การตัดสินใจเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชหรือสัตว์ก็ต้องแจ้งเจ้าของที่ดินให้รับทราบด้วย โดยเฉพาะหากต้องจ่ายค่าเช่าแบบแบ่งผลผลิต

การเช่าซื้อที่ดินฟาร์ม

เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งสำหรับผู้เริ่มทำกิจการฟาร์ม การเช่าซื้อจะมีลักษณะเหมือนกับการเช่า กล่าวคือ จะมีการจ่ายเงินเป็นงวดๆไป เหมือนกับการเช่า และมีได้มีการจ่ายครั้งเดียวเหมือนกับการซื้อ แต่ที่มีข้อแตกต่างไปจากการเช่า คือ ผู้เช่าจะต้องจ่ายเงินดาวน์จำนวนหนึ่งให้กับผู้เช่าหรือเจ้าของที่ดิน การจ่ายเงินดาวน์นี้ได้ตั้งแต่ ร้อยละ 15 ถึง ร้อยละ 35 ของราคาที่ดินทั้งหมด หรือแล้วแต่ความสามารถในการวางเงินดาวน์ของผู้เช่า ส่วนเงินที่เหลือให้จ่ายเป็นงวดๆเหมือนการเช่า แต่การจ่ายเป็นงวดๆนั้นได้มีการคำนวณดอกเบี้ยรวมด้วย ดังนั้นหากเกษตรกรสามารถวางเงินดาวน์ได้สูงก็จะใช้ระยะเวลาอันน้อยลงในการผ่อนจ่ายเป็นงวดๆ การเช่าซื้อยังต่างกับการเช่าอีกประเด็นหนึ่ง

ตรงที่ว่า ผู้เช่ามีโอกาสจะได้รับกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง แต่หากผู้เช่าขาดการชำระเป็นรายงวด ติดกันเป็นเวลานานอาจทำให้ผู้ให้เช่าหรือผู้เป็นเจ้าของที่ดินยกเลิกสัญญาเช่าซื้อ และไม่ได้รับกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่ดิน ก็เป็นไปได้ ดังจะได้กล่าวถึงในข้อดีข้อต่อไป

1. ข้อดีของการเช่าซื้อที่ดินฟาร์ม

1.1 ไม่ต้องลงทุนมากในครั้งเดียว การจะได้ครอบครองที่ดินแบบเช่าซื้อนี้ ไม่ต้องมีเงินลงทุนมากก็สามารถเป็นเจ้าของที่ดินได้ โดยการจ่ายเงินดาวน์ก้อนหนึ่ง ซึ่งอาจมากกว่าค่าเช่า แต่น้อยกว่าค่าซื้อมาก เกษตรกรก็ยังคงเก็บเงินส่วนที่เหลือไว้หมุนเวียนในกิจการได้

1.2 มีโอกาสได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ตามที่ได้กล่าวแล้วว่าเรามีโอกาสได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามกฎหมายหากเราผ่อนชำระจนหมด หมายความว่า แม้ไม่มีเงินจำนวนมากมาซื้อที่ดินแต่เราก็เป็นเจ้าของที่ดินได้ แต่ในทางปฏิบัติเท่านั้น เพราะทางกฎหมายเกษตรกรจะเป็นเจ้าของโดยสมบูรณ์เมื่อได้จ่ายเงินครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว

1.3 สามารถบริหารจัดการได้เต็มที่ การเช่าซื้อนั้น เหมือนกับเราเป็นเจ้าของที่ดินแล้ว ดังนั้น เกษตรกรสามารถตัดสินใจในการบริหารจัดการธุรกิจของตนได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการปรับปรุงที่ดิน การเลือกปลูกพืชหรือสัตว์ชนิดใดก็ได้ โดยปกติผู้ให้เช่าหรือผู้เป็นเจ้าของที่ดินจะไม่เข้ามาก้าวร้าวด้วยหากว่าได้มีการตกลงเช่าซื้อกันแล้ว

2. ข้อเสียของการเช่าซื้อที่ดินฟาร์ม

2.1 ต้องวางเงินดาวน์ เป็นภาระหน้าที่ของผู้เช่าซื้อที่จะต้องหาเงินจำนวนหนึ่งซึ่งมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเช่ามาวางเป็นเงินดาวน์ ซึ่งได้กล่าวไปแล้วว่าปัจจุบันมีได้ตั้งแต่ ร้อยละ 15-35 ของเงินทั้งหมด ส่วนที่เหลือก็ผ่อนชำระเป็นงวดๆ ไป

2.2 เสียดอกเบี้ย การเริ่มกิจการด้วยการเช่าซื้อที่ดิน ผู้เช่าหรือเกษตรกรจะต้องเสียดอกเบี้ยให้กับผู้ขายซึ่งเป็นเจ้าของที่ดิน ซึ่งถ้าคำนวณเป็นตัวเลขออกมาแล้ว ราคาของที่ดินจะสูงกว่าการซื้อแบบเงินสดมากที่สุดทีเดียว ดังนั้นเกษตรกรผู้เช่าซื้อต้องตัดสินใจให้รอบคอบว่าต้องการที่ดินแห่งนี้แน่นอนหรือไม่ เพราะจ่ายแพงกว่า

2.3 มีความเสี่ยงสูง การเช่าซื้อมีความเสี่ยงสูงทั้งเมื่อเทียบกับการเช่า คือเปลี่ยนแปลงยากเลิกไม่ได้ และเมื่อเทียบกับการซื้อเนื่องจากหากไม่สามารถผ่อนชำระได้ครบ จะไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ทำให้ต้องเสียเงินเปล่ากลายเป็นการเช่าที่ต้องจ่ายแพงกว่าการเช่าแบบปกติไป ผู้เช่าหรือเกษตรกรต้องคำนวณตัวเลขให้ดีว่าสามารถผ่อนชำระไหวหรือไม่

2.4 ไม่มีกรรมสิทธิ์ในทันที การซื้อที่ดินฟาร์มจะได้รับการโอนที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ทันทีเมื่อมีการชำระเงิน แต่การเช่าซื้อจะต้องรอจนกว่าจะผ่อนชำระหมดทุกงวด ดังนั้นในช่วงที่ผ่อนชำระอยู่นั้นจะนำที่ดินดังกล่าวไปทำนิติกรรมใดๆไม่ได้ เนื่องจากยังไม่ได้เป็นเจ้าของโดยสมบูรณ์

การซื้อที่ดินฟาร์ม

ที่ดินมักมีราคาสูง แต่แม้ว่าการซื้อที่ดินจะมีราคาสูง ผู้ประกอบธุรกิจฟาร์มหรือเกษตรกรหลายคนก็ยังเลือกที่จะซื้อที่ดินเป็นของตนเองมากกว่า หากว่ามีเงินพอที่จะซื้อได้ เพราะเป็นผลประโยชน์ในระยะยาว ลักษณะของการซื้อที่ดินจะมีรูปแบบหรือขั้นตอนและการทำสัญญาง่ายกว่าการเช่าซื้อ และหากเป็นที่ดินผืนเดียวกันราคาของการซื้อด้วยเงินสดจะถูกกว่าการเช่าซื้อ ซึ่งการเช่าซื้อจริงๆแล้วก็คือการซื้อ แต่เป็นการซื้อด้วยเงินผ่อน นั่นเอง การตัดสินใจซื้อควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบเนื่องจากการลงทุนที่สูงมาก อีกทั้งหากตัดสินใจซื้อแล้วไม่สามารถขายคืนได้ หรือการจะขายให้บุคคลอื่นก็ไม่ใช่ว่าเรื่องที่จะกระทำได้ง่ายหรือทำได้ในระยะเวลาอันสั้น สำหรับรายละเอียดในข้อดีข้อเสียจะได้กล่าวถึงต่อไป

1. ข้อดีของการซื้อที่ดินฟาร์ม

1.1 มีที่ดินเป็นของตนเอง การตกลงใจที่จะซื้อที่ดิน ข้อดีหรือประโยชน์อันดับแรกคือได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นๆ เกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเอง ซึ่งถือเป็นมีทรัพย์สินอยู่เป็นทุน เกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเองย่อมมีความมั่นคงในอนาคตมากกว่าผู้ที่ไม่มียุทธินที่ดินเป็นของตนเอง

1.2 มีอิสระในการบริหารจัดการ เมื่อเป็นเจ้าของที่ดินเอง จึงมีอิสระในการดำเนินกิจกรรมใดๆของฟาร์มได้อย่างอิสระ การทำงานก็มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีความสะดวก เช่น การสร้างโรงเรือน การปรับปรุงที่ดิน การขุดบ่อเลี้ยงปลา การวางระบบการให้น้ำ เป็นต้น

1.3 ได้ผลกำไรจากที่ดินในระยะยาว โดยปกติแล้วที่ดินไม่ว่าแหล่งใด ราคาของที่ดินจะมีแนวโน้มจะสูงขึ้นเสมอ และสูงขึ้นเรื่อยๆ ตามระยะเวลา ดังนั้นการซื้อที่ดินจึงเป็นการสะสมทุนไปเรื่อยๆในระยะยาว อีกทั้งเก็บเป็นมรดกไว้ให้ลูกหลานได้มีที่ดินทำกินต่อไปในอนาคต ดังนั้นเกษตรกรหลายคนที่ตัดสินใจซื้อที่ดินแม้ว่าอาจต้องกู้ยืมเงินมากก็ตาม

1.4 สามารถนำไปเป็นหลักประกันได้ การที่ได้รับกรรมสิทธิ์ที่ดินจากการซื้อที่ดิน ทำให้สามารถนำไปทำนิติกรรมใดๆก็ได้ รวมถึงการนำไปขอลินเชื่อเพื่อมาทำการเกษตร กล่าวคือแม้มีเงินจำกัดก็อาจต้องหุ้เงินไปเพื่อซื้อที่ดิน แล้วจึงนำที่ดินนั้นไปเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ยืมจากธนาคาร หรือจากนายทุนนอกระบบก็ได้

2. ข้อเสียของการซื้อที่ดินฟาร์ม

2.1 ต้องมีเงินก้อนจำนวนมากในคราวเดียว เนื่องจากราคาของที่ดินมีราคาสูงมาก หรือสูงที่สุดเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ตัวอื่นๆ เกษตรกรจะต้องหาเงินก้อนจำนวนมากในคราวเดียว หากต้องการเริ่มธุรกิจฟาร์มด้วยการซื้อที่ดิน และหากจะต้องไปกู้ยืม แน่แน่นอนว่าเกษตรกรต้องเสียดอกเบี้ยเป็นจำนวนไม่น้อยเลยทีเดียว

2.2 มีความเสี่ยงและไม่ยืดหยุ่น หากซื้อที่ดินแล้วพบว่าที่ดินดังกล่าว อยู่ในทำเลที่ไม่เหมาะสม น้ำท่วมขังมากเกิน หรือแห้งแล้งเกินไป หรือชนิดของดินไม่อุดมสมบูรณ์ มีหินเป็นส่วนมาก เป็นต้น กรณีลักษณะนี้หากเกิดขึ้นกับการเช่าก็ไม่ใช่ไร สามารถเปลี่ยนแปลงได้ไม่ยาก แต่หากเป็นการซื้อถือถือว่าเป็นการเสี่ยงมากที่ตกลงใจซื้อโดยมิได้มีการทดลองผลิตดูก่อน

2.3 เหลือเงินทุนหมุนเวียนน้อย เนื่องจากเงินลงทุนมีจำนวนจำกัด หากเกษตรกรตัดสินใจซื้อที่ดินจะทำให้เหลือเงินทุนสำหรับใช้หมุนเวียนในธุรกิจน้อยลง ซึ่งจะมีผลต่อสภาพคล่องของธุรกิจในเวลาต่อมา การทำธุรกิจจะเกิดปัญหาได้ ดังนั้นต้องมีการวางแผนและจัดงบประมาณอย่างเหมาะสมตามขนาดของเงินลงทุนที่มี

การประเมินราคาที่ดินฟาร์ม

และเนื่องจากการซื้อที่ดินต้องใช้เงินลงทุนสูง และเปลี่ยนแปลงได้ยากหากได้ตกลงซื้อไปแล้ว เราจึงควรต้องมาประเมินราคาที่ดินกันก่อนว่า เมื่อซื้อมาทำธุรกิจฟาร์มปลูกพืชและ/หรือเลี้ยงสัตว์ที่ได้วางแผนเอาไว้แล้วนั้น จะคุ้มค่าแก่การลงทุนหรือไม่

1. วิธีการตีราคาที่ดินฟาร์ม

การหาราคาของที่ดินฟาร์มที่ต้องการจะซื้อนั้น กระทำได้ 2 วิธี ซึ่งในทางปฏิบัติเกษตรกรควรต้องใช้ทั้งสองวิธีเพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน เนื่องจากราคาที่เกษตรกรจะซื้อจริงนั้นเป็นราคาตลาด แต่การประเมินมูลค่าของที่ดินเองนั้น เป็นการตรวจสอบความคุ้มค่านำลงทุน

1.1 วิธีประเมินจากราคาตลาด การประเมินจากราคาตลาด หมายถึงราคาที่เป็นโลหะหรือท้องที่นั้นขายที่ดินกันไร้ละเท่าใด เป็นการกำหนดราคาจากอุปสงค์และอุปทาน เป็นไปตามกลไกตลาด หากมีผู้ต้องการซื้อมากราคาก็จะสูง หากมีความต้องการซื้อน้อยราคาก็จะไม่สูง ราคาซึ่งเป็นราคาตลาดนี้จะเป็นราคาจริงที่ผู้ขายกับผู้ซื้อคือเกษตรกรเป็นคนกำหนดตกลงกันว่าจะซื้อขายกันอยู่ราคาเท่าใด

1.2 วิธีประเมินจากผลตอบแทนที่ได้รับ เป็นการคิดคำนวณตัวเลขตามหลักทฤษฎีว่า หากได้รับผลตอบแทนหรือรายได้สุทธิ ซึ่งหมายถึงรายได้เบื้องต้นที่ได้หักค่าใช้จ่ายต่างๆ เรียบร้อยแล้วนั้น (กำไรสุทธิ) จะได้มูลค่าของที่ดินออกมาเท่าใด ยกตัวอย่างให้เห็นภาพง่าย ๆ เช่น สุกรที่เราดูเหมือนกันภายนอก แต่ตัวหนึ่งเป็นแม่พันธุ์ที่ดี ให้ลูกได้บ่อยครั้ง และคราวละมากๆ ตัว ย่อมได้ราคาดีกว่าสุกรที่ให้ลูกได้น้อย มูลค่าของมันจึงแตกต่างกันตามผลตอบแทนที่มันทำให้กับเจ้าของได้นั่นเอง

2. วิธีคำนวณราคาที่ดินฟาร์ม

หาได้จากสูตร

$$V = P/r$$

เมื่อ	V	หมายถึง	มูลค่าของที่ดินฟาร์ม
	P	หมายถึง	รายได้สุทธิต่อปี
	r	หมายถึง	อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน

ขั้นตอนการคำนวณ

1. คำนวณหาตัวเลขรายรับของธุรกิจฟาร์มทั้งหมด ที่เป็นรายรับภายในฟาร์มโดยพิจารณาจากแผนการผลิตที่ได้ทำเอาไว้
2. คำนวณหาตัวเลขรายจ่ายของธุรกิจฟาร์มทั้งหมด ที่เป็นรายจ่ายภายในฟาร์ม
3. คำนวณหากำไรหรือรายได้สุทธิ (ค่า P)
4. เลือกค่าอัตราดอกเบี้ยจากการลงทุน (ค่า r)
5. แทนค่าในสูตร และคำนวณหามูลค่าของที่ดินฟาร์ม (ค่า V)

จากนั้นจึงนำค่า V ซึ่งเป็นมูลค่าของฟาร์มที่มาจากกำไรให้ผลตอบแทนของฟาร์ม มาเปรียบเทียบกับราคาตลาด หากค่าที่ได้จากการคำนวณสูงกว่า นั้นหมายความว่า เราซื้อฟาร์มได้มูลค่าต่ำกว่ามูลค่าที่เราจะหาได้จากการซื้อฟาร์ม กล่าวโดยสรุปคือ ค่า V ควรมีค่ามากกว่าราคาที่ดินตามราคาตลาดนั่นเอง

ตัวอย่าง ให้ประเมินราคาฟาร์มขนาด 100 ไร่ โดยใช้ข้อมูลรายได้สุทธิ

แผนการผลิตเป็นดังนี้ ที่ดิน ใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูกได้ 90 ไร่ ที่เหลือเป็นที่อยู่อาศัยและทางเดินและที่ว่างเปล่าเพื่อประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่ได้ผลผลิตจากพืชหรือสัตว์ 10 ไร่ จาก 90 ไร่ แบ่งเป็น

1. ปลูกข้าวโพด 70 ไร่
2. ปลูกถั่วเหลือง 20 ไร่

สิ่งที่เราต้องทราบ คือ ปริมาณผลผลิตที่ได้รับ และประมาณราคา ของทุกกิจการ(คือทั้งพืชทั้งสัตว์) ที่จะได้รับจากการขาย โดยสมมติว่า ผลิตได้เท่าไร นำไปขายเปลี่ยนเป็นเงินสดทั้งหมด และทำตารางคำนวณ ดังนี้

รายการ	จำนวนไร่	ผลผลิต (ถังต่อไร่)	ราคา (บาท/ถัง)	จำนวนเงิน (บาท/ปี)
รายได้				
ข้าวโพด	70	350	3	73,500
ถั่วเหลือง	20	200	7	28,000
รวม				101,500
รายจ่าย				
ค่าแรงงานและการจัดการ				10,000
ค่าพันธุ์				2,000
ค่าปุ๋ย				4,000
ค่ายา				1,900
ค่ารถขนส่ง				1,000
...				...
รวม				(สมมติ) 20,000
รายได้สุทธิ (กำไร)				81,500

จากตาราง จะได้ค่า $P = 81,500$ บาทต่อปี แล้วจึงเลือกอัตราดอกเบี้ย เมื่อเลือกได้แล้วจึงแทนค่าในสูตร การเลือกอัตราดอกเบี้ยควรเลือกจากอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงที่เป็นอยู่ในปีนั้นๆ เพราะการกำหนดอัตราดอกเบี้ยจะมีผลต่อราคาประเมินอย่างยิ่ง ซึ่งจะเปรียบเทียบราคาประเมินที่ดินฟาร์มที่คิดจากอัตราดอกเบี้ยต่างกันจะได้ ดังนี้

อัตราดอกเบี้ย	ราคาฟาร์ม 100 ไร่ (บาท)	ราคาเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)
ร้อยละ 8	1,018,750	10,187.50
ร้อยละ 6	1,358,333	13,583.33
ร้อยละ 4	2,037,500	20,375.00

หากอัตราดอกเบี้ยในปัจจุบันอยู่ที่ร้อยละ 6 จะได้ราคาฟาร์ม 100 ไร่ ที่เกษตรกรต้องการจะซื้อ มาผลิตข้าวโพดและถั่วเหลือง มีราคา 1,358,333 บาท ซึ่งในราคาตลาดอยู่ที่ราคาไร่ละ 800,000 บาท ก็ถือว่าคุ้มค่าน่าลงทุน (การประเมินราคาที่ดินนี้มีเงื่อนไขการคำนวณที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากมูลค่าปัจจัยการผลิต ในบทที่ 6)

3. ปัจจัยที่ควรคำนึงถึงเมื่อจะเลือกเช่า เช่าซื้อ และซื้อ

3.1 คำนึงถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายส่วนตัว บุคคลแต่ละคนมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายส่วนตัวที่แตกต่างกัน บางคนต้องการสร้างอาณาจักรตนเอง ต้องการมีมรดกไว้ให้ลูกหลาน บางคนต้องการทดลองก่อน ยังไม่กล้าเสี่ยงลงทุนสูง หรือ บางคนต้องการให้เหลือเงินหมุนเวียนมากในธุรกิจ บางคนมีธุรกิจอย่างอื่นมาเสริมประกอบด้วย เป็นต้น

3.2 คำนึงถึงสภาพคล่องทางการเงิน การควบคุมเงินสดและกระแสเงินสดที่มีอยู่ หรือที่เรียกว่าสภาพคล่องนั้น ถือเป็นเรื่องที่สำคัญมาก หากเงินขาดมือหรือที่เรียกว่า "เงินซื้อต" นั้นจะทำให้ธุรกิจต้องล้มละลายก็ได้ หากไม่สามารถหาเงินจากแหล่งอื่นมาได้ทันถ่วงที จึงต้องมีการวางแผนและจัดทำงบประมาณ ว่าต้องใช้จ่ายอะไรบ้างและมีรายได้หรือรายรับจากที่ใดบ้าง

3.3 คำนึงถึงอัตราดอกเบี้ย ดอกเบี้ยเงินกู้มักมีอัตราสูง เกษตรกรควรพยายามหาแหล่งเงินกู้ที่คิดอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำที่สุดเท่าที่จะหาได้ และต้องใช้เงินนั้นให้คุ้มค่ากับการเสียดอกเบี้ย ต้องคำนวณดอกเบี้ยให้เป็น เพื่อจะได้ทราบว่า เงินที่จ่ายไปนั้นเป็นเงินต้นเท่าใด เป็นดอกเบี้ยเท่าใด ต้องใช้ระยะเวลากี่ปีจึงจะชำระหนี้หมด ชำระครั้งละเท่าใด เงินรายรับที่ได้เพียงพอกับการชำระต้องงวด (ต่อครั้ง) หรือไม่ สิ่งเหล่านี้เกษตรกรต้องมีคำตอบได้

3.4 คำนึงถึงแหล่งเงินกู้ระยะสั้นหรือระยะยาว หมายถึงระยะเวลาที่กำหนดที่ต้องชำระหนี้ให้หมดนั้น กำหนดเป็นกี่ปี หากกำหนดชำระหนี้ภายใน 1 ปี ถือเป็นแหล่งเงินกู้ระยะสั้น หากกำหนดชำระหนี้เกิน 1 ปี ก็เป็นแหล่งเงินกู้ระยะยาว ปกติหากเป็นแหล่งเงินกู้ระยะสั้น เราก็ต้องนำมาลงทุนในธุรกิจที่ได้รับผลตอบแทนภายใน 1 ปี เช่นกัน เพื่อจะได้มีเงินไปชำระคืนได้ หากเป็นแหล่งเงินกู้ระยะยาว ก็สามารถนำไปลงทุนทำธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนในระยะสั้น หรือระยะยาวก็ได้ หากเกษตรกรได้แหล่งเงินกู้ระยะสั้น แต่นำมาลงทุนในกิจการที่ได้ผลตอบแทนเกิน 1 ปี จะทำให้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ทัน และดอกเบี้ยจะสูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้มีปัญหาสภาพคล่องตามมาในที่สุด

3.5 คำนึงถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในการซื้อที่ดิน ก็ต้องทราบบ้างว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายเป็นอย่างไร และที่ดินนั้นๆตามกฎหมายแล้วซื้อขายกันได้หรือไม่ ติดเงื่อนไขอันใด หรือการเช่าซื้อ ต้องทำสัญญาอย่างไรในทางกฎหมาย ศึกษาเงื่อนไขหรือข้อตกลงระหว่างผู้ซื้อผู้ขาย รวมถึงเรื่องอัตราดอกเบี้ย หากจะเช่ามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเช่าอย่างไรบ้าง เป็นต้น

3.6 เงื่อนไขอื่น ๆ ในการเช่า เช่าซื้อ และซื้อ เงื่อนไขบางอย่างที่ตกลงกัน อาจไม่เกี่ยวกับที่กฎหมายระบุหรือบังคับไว้ แต่เป็นเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นเองระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย หรือผู้เช่ากับผู้ให้เช่า ต้องระบุเงื่อนไขให้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อจะได้ผูกมัดกันด้วยข้อกฎหมายได้ เงื่อนไขที่ตกลงกันไม่ควรให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบเสียเปรียบกันจนเกินไป การเจรจาตกลงจึงจะสำเร็จด้วยดี

การลงทุนในเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ฟาร์ม

1. ประเภทของเครื่องมือเครื่องจักร และอุปกรณ์ฟาร์ม

แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1.1 เครื่องมือพื้นฐานทางการเกษตร เป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบกับมือและแรงงานคน ได้แก่ จอบ เสียม มีดตายหญ้า ซ้อนปลูก ส้อมปลูก กรรไกรตัดกิ่ง เป็นต้น

1.2 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้กับแรงงานสัตว์ จำพวก โค กระบือ และม้า ส่วนใหญ่เป็นเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเตรียมดินเพาะปลูก ได้แก่ ไถ คราด

1.3 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้กับเครื่องยนต์ ได้แก่ รถไถเดินตาม รถแทรกเตอร์ เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช เครื่องสูบน้ำ เป็นต้น

2. การลงทุนเลือกเช่า เช่าซื้อ หรือซื้อ

สำหรับการลงทุนในทรัพย์สินจำพวกเครื่องมือ เครื่องจักร หรืออุปกรณ์การเกษตร ก็จะมีทางเลือกเช่นเดียวกับการลงทุนในที่ดิน คือ สามารถที่จะใช้วิธีเช่า เช่าซื้อ หรือซื้อก็ได้ มีหลักที่ควรคำนึงถึงในการเลือกทรัพย์สินเหล่านี้ ได้แก่

2.1 คำนึงถึงเงินทุนที่ตนมีอยู่

2.2 คำนึงถึงผลได้แลผลเสียความคุ้มค่า

- 2.3 คำนึงถึงความเหมาะสมกับการใช้งานภายในฟาร์มของตน
- 2.4 คำนึงถึงคุณภาพของเครื่องมือ เครื่องจักร หรืออุปกรณ์การเกษตร
- 2.5 คำนึงถึงความสะดวกในการใช้งาน

โดยสรุปก็คือ หากเป็นทรัพย์สินที่มีราคาไม่สูงนักและใช้บ่อยๆก็ควรซื้อ หากเป็นทรัพย์สินที่มีราคาสูงแต่ไม่ได้ใช้บ่อยครั้งนักก็ควรใช้วิธีเช่า แต่หากเป็นทรัพย์สินที่มีราคาสูงแต่จำเป็นต้องใช้เสมอ ก็อาจซื้อหรือเช่าซื้อก็ได้ เป็นต้น

และเมื่อธุรกิจได้ที่ดินฟาร์มมาสำหรับประกอบธุรกิจแล้ว การเริ่มต้นธุรกิจนั้นเกษตรกรหรือผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มจะต้องเลือกรูปแบบของธุรกิจฟาร์มที่จะจัดตั้งด้วยว่า จะจัดตั้งในลักษณะรูปแบบใด รูปแบบแต่ละแบบมีผลต่อเงินลงทุนแตกต่างกัน และมีผลต่อขนาดของธุรกิจที่แตกต่างกัน กระบวนการในการจัดตั้งก็มีข้อแตกต่างกันไป รวมถึงข้อดีข้อเสียของรูปแบบธุรกิจแต่ละแบบ เกษตรกรจึงควรได้ศึกษาถึงลักษณะรูปแบบของธุรกิจแต่ละแบบ ดังจะอธิบายต่อไปนี้

ธุรกิจแบบเจ้าของคนเดียว

ถือเป็นรูปแบบธุรกิจที่อาจจะเรียกว่าธรรมดาที่สุด และได้รับความนิยมมากที่สุดเพราะจัดตั้งได้ง่าย มีเงินลงทุนน้อยก็สามารถจัดตั้งได้ เกษตรกรรายย่อยที่มีอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่จัดเป็นธุรกิจแบบเจ้าของคนเดียว ซึ่งถือเป็นฟาร์มขนาดเล็ก ใช้แรงงานในครอบครัวของตน รายได้ที่ได้รับของครอบครัวมีทั้งรายได้จากในฟาร์มและนอกฟาร์ม เนื่องจากรายได้ในฟาร์มไม่มาก เมื่อเวลานอกเหนือจากการทำฟาร์ม หลังเก็บเกี่ยวเสร็จแล้วจึงมักหันไปประกอบอาชีพอื่นหรือไปขายแรงงานในธุรกิจอื่น เพื่อหารายได้เสริมให้กับครอบครัว และกลับมาประกอบอาชีพทำเกษตรกรรมอีกเข้าเมื่อเข้าสู่ฤดูกาลที่จะทำการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ของครอบครัว มักเป็นเช่นนี้ต่อไปเรื่อยๆเป็นวงจรที่เราเห็นอยู่เป็นประจำ ส่วนรายจ่ายในธุรกิจฟาร์มกับรายจ่ายในครอบครัวจะปะปนกันอย่างแยกไม่ออก ซึ่งเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับทำบัญชีฟาร์มเพราะเกษตรกรไม่แยกบัญชีจากกัน จึงไม่รู้ที่ธุรกิจการทำฟาร์มของตนนั้น จริงๆแล้วทำกำไรได้หรือขาดทุน ขาดการจัดการที่เป็นระบบ ส่วนฟาร์มในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นฟาร์มที่มีขนาดใหญ่ มีระบบการบริหารจัดการที่ดี

1. ลักษณะของธุรกิจเจ้าของคนเดียว

ธุรกิจเจ้าของคนเดียวนั้นถือว่ามีทั้งสองบทบาทคือบทบาทหนึ่งคือเป็นเจ้าของกิจการ และอีกบทบาทหนึ่งคือเป็นผู้จัดการธุรกิจ ในฐานะที่เป็นเจ้าของกิจการต้องรับผิดชอบต่อความเสี่ยงทั้งหมดของธุรกิจ ซึ่งอาจกำไรหรือขาดทุน ในฐานะที่เป็นผู้จัดการธุรกิจ ต้องมีหน้าที่บริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดหาปัจจัยการผลิต การจ้างแรงงาน การตัดสินใจในการผลิตหรือการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การผลิต การเริ่มต้นของธุรกิจทำได้ง่ายกว่าธุรกิจรูปแบบอื่นๆ ดังกล่าวข้างต้น สำหรับขนาดของธุรกิจนั้นมักถูกจำกัดด้วยความสามารถของเจ้าของธุรกิจเอง และอาจถูกจำกัดด้วยเงินลงทุนที่มีจำกัด เนื่องจากทำธุรกิจเจ้าของคนเดียว อาจไม่มีผู้ช่วยบริหารจัดการและไม่มีผู้อื่นร่วมทุนด้วย ดังนั้นธุรกิจเจ้าของคนเดียวจึงมักมีขนาดเล็ก แต่อย่างไรก็ตามหากเจ้าของธุรกิจประเภทนี้มีเงินลงทุนสูงมากก็ทำให้ธุรกิจมีขนาดใหญ่ได้เช่นกัน

2. ข้อดีของธุรกิจเจ้าของคนเดียว

2.1 จัดตั้งได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก โดยปกติเกษตรกรที่ทำธุรกิจอยู่ในครอบครัวของตนเอง ก็ถือว่าประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวแล้ว หัวหน้าครอบครัวเป็นผู้บริหารจัดการ มีเงินลงทุนไม่มาก ใช้แรงงานของตนและบุคคลในครอบครัวเสมือนเป็นลูกจ้างหรือพนักงานของธุรกิจ เป็นต้น

2.2 มีความคล่องตัวในการดำเนินงาน เมื่อจะต้องตัดสินใจในเรื่องใด หรือเกิดปัญหาขึ้น ผู้ที่เป็นเจ้าของและเป็นผู้จัดการในคนเดียวสามารถตัดสินใจได้ทันที ไม่ต้องปรึกษาหุ้นส่วน เหมือนกับห้างหุ้นส่วน และไม่ต้องเข้าที่ประชุมให้คณะกรรมการตัดสินใจเหมือนบริษัท จึงมีความสะดวกรวดเร็ว เรียกว่ามีความคล่องตัวในการดำเนินงานกว่าธุรกิจรูปแบบอื่นนั่นเอง

2.3 เกิดความภาคภูมิใจในการทำงาน เมื่อผู้ทำงาน ทำงานให้กับธุรกิจของตนเองย่อมมีความทุ่มเทให้กับงานหรือธุรกิจของตนเองอย่างเต็มที่ อีกทั้งเป็นความภาคภูมิใจที่ตนมีธุรกิจเป็นของตนเอง หากประสบความสำเร็จก็เป็นผลจากความสามารถของตน

2.4 กฎหมายที่บังคับเกี่ยวกับการจัดตั้งมีไม่มาก หากเปรียบเทียบกับธุรกิจรูปแบบอื่นๆ ธุรกิจเจ้าของคนเดียวจะจัดตั้งได้ง่ายที่สุด ดังได้กล่าวไปแล้ว กฎหมายที่เข้ามาบังคับก็ไม่มาก เหมือนกับธุรกิจอื่นโดยเฉพาะห้างหุ้นส่วน กับบริษัท

3. ข้อเสียของธุรกิจเจ้าของคนเดียว

3.1 มีความรู้ความชำนาญเพียงด้านเดียว การทำงานของธุรกิจเจ้าของคนเดียวอาจถูกจำกัดด้วยความสามารถของเจ้าของธุรกิจเอง ไม่มีบุคคลอื่นมาคอยช่วยเหลือ ความรู้ความชำนาญมีเพียงด้านเดียว หากมีผู้ที่มีความรู้ความชำนาญด้านอื่นมาช่วยเหลือก็จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

3.2 อาจมีข้อจำกัดในด้านเงินทุน ธุรกิจเจ้าของคนเดียวก็ต้องอาศัยเงินทุนจากแหล่งเดียวคือจากตนเอง แต่หากเป็นห้างหุ้นส่วนก็สามารถระดมหุ้นจากหุ้นส่วนคนอื่นได้ และหากเป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือบริษัทก็สามารถระดมมากขึ้นด้วยเช่นกันหากเงินไม่เพียงพอในการใช้จ่าย ดังนั้นธุรกิจเจ้าของคนเดียวส่วนใหญ่จึงมีขนาดไม่ใหญ่นัก เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเงินทุน

3.3 ต้องแบกรับความรับผิดชอบเองและทำงานหนัก ธุรกิจเจ้าของคนเดียวต้องทำหน้าที่ทั้งเป็นเจ้าของกิจการ รับผิดชอบต่อการมีกำไรหรือขาดทุนเอง และทำหน้าที่เป็นผู้จัดการธุรกิจที่จะต้องจัดหาปัจจัยการผลิตให้เพียงพอและใช้ปัจจัยการผลิตเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ธุรกิจเติบโตและมีกำไร ทั้งหน้าที่และความรับผิดชอบมากมายต้องตกอยู่ที่บุคคลคนเดียว จึงเป็นเรื่องที่หนักมากพอสมควร

4. การเสียภาษี

การประกอบธุรกิจแบบเจ้าของคนเดียว จะเสียภาษีแบบบุคคลธรรมดา กล่าวคือ รายได้จากการทำงานธุรกิจถือเป็นรายได้เช่นเดียวกับบุคคลที่มีรายได้คนอื่นๆ และรวมถึงรายได้จากแหล่งอื่นๆ ซึ่งบุคคลทุกคนที่มีรายได้ต้องเสียภาษี แต่สามารถหักค่าใช้จ่ายส่วนตัว ค่าเลี้ยงดูบิดามารดา ค่าเลี้ยงดูบุตร หรือค่าลดหย่อนอื่นได้เหมือนกับผู้มีรายได้อื่นๆ เมื่อหักค่าใช้จ่ายต่างๆและค่าลดหย่อนแล้วหากรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ที่ต้องเสียภาษี ก็ไม่ต้องเสียเงินค่าภาษี แต่จะต้องมีการยื่นแบบการเสียภาษีเหมือนกันกับบุคคลธรรมดา ทั่วๆไป

ธุรกิจรูปแบบกลุ่มเกษตรกร

เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนซึ่งก็คือเกษตรกรจำนวนหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในละแวกหรือในชุมชนเดียวกัน มารวมตัวกันมีวัตถุประสงค์เพื่อจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านการผลิตสินค้า หรือในด้านการตลาด หรืออาจทั้งสองอย่าง อย่างเช่นการรวมตัวกันขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางการตลาด เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และมีสินค้าหรือผลผลิตจำนวนไม่มากนัก อีกทั้งสินค้าในชุมชนยังเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีพ่อค้าคนกลางมาจับซื้อก็จะขาดอำนาจการต่อรองเนื่องจากสินค้านั้นมีปริมาณน้อยและเกษตรกรรายอื่น ๆ ก็มีสินค้าเช่นเดียวกัน พ่อค้าคนกลางอาจตราราคามิฉะนั้นก็จะไปซื้อจากเกษตรกรรายอื่น ดังนั้นเกษตรกรหลายๆคนในชุมชนจึงได้รวมตัวกันขึ้น เพื่อรวบรวมสินค้าหรือผลผลิตของทุกครัวเรือนขายที่จุดๆเดียว ทำให้มีอำนาจการต่อรองราคามากขึ้น ขายสินค้าได้ราคามากขึ้น เป็นต้น การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร กิจกรรมการดำเนินงานต่างๆบางครั้งต้องการเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เกษตรกรจึงต้องมีการระดมทุนกันโดยการขายหุ้นเช่นเดียวกับบริษัท แต่ราคาหุ้นและจำนวนหุ้นนั้นเล็กน้อย ไม่เหมือนกับบริษัทที่ระดมทุนได้มาก ส่วนรายละเอียดอื่นๆดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

1. ลักษณะของธุรกิจแบบกลุ่มเกษตรกร

มีองค์ประกอบในการรวมกลุ่มและจัดตั้งกันดังนี้ คือมีคณะกรรมการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกร มีผู้ตรวจสอบบัญชีหนึ่งคนหรือหลายคนก็ได้ ในการเข้าประชุมใหญ่แต่ละครั้งต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง สำหรับผู้ที่ไม่สามารถมาประชุมได้ในการประชุมสามารถทำหนังสือมอบอำนาจให้ผู้อื่นเข้าประชุมแทนได้ แต่ผู้รับมอบอำนาจ รับผิดชอบได้ไม่เกิน 3 คน ส่วนการเข้าประชุมย่อยต้องมีสมาชิกเข้าประชุมอย่างน้อย 1 ใน 3 จึงจะถือว่าครบองค์ประชุม ในการนับเสียงจะนับเป็นรายบุคคล ไม่ได้นับตามจำนวนหุ้นที่ถือเหมือนบริษัท กล่าวคือเมื่อออกเสียงในที่ประชุม ให้นับ หนึ่งคนเท่ากับหนึ่งเสียง คณะกรรมการเหล่านี้ต้องจัดทำบดุลอย่างน้อย 1 ครั้งใน 1 ปี ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะทำเพียงครั้งเดียว บดุลนั้นต้องทำให้แล้วเสร็จและจัดให้มีผู้ตรวจสอบบัญชี แล้วนำเสนอที่ประชุมใหญ่อนุมัติภายใน 150 วัน นับแต่วันสิ้นปีบัญชี ในเรื่องของการจัดสรรกำไรที่ได้นั้น เมื่อได้มาจะต้องเก็บไว้เป็นทุนสำรองเพื่อเป็นเงินหมุนเวียนในกิจการต่อไปอีกร้อยละ 10 ของกำไรทั้งหมด จากนั้นจะจัดสรรแบ่งกันโดยแบ่งให้เป็นเงินปันผลตามหุ้น แต่ละหุ้นจะให้ผลตอบแทนไม่เกินร้อยละ 8 และต้องจ่ายเงินค่า

ดำเนินการให้คณะกรรมการ ผู้ตรวจสอบ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่ทำงาน (ถ้ามี) ไม่เกินร้อยละ 10 ของ
 กำไรทั้งหมด หากยังมีเหลือบ้างก็อาจเฉลี่ยคืนหรือเก็บไว้ในธนาคาร เป็นต้น

2. ประเภทของกลุ่มเกษตรกร

2.1 กลุ่มที่ไม่ยื่นขอจดทะเบียนตามกฎหมาย กลุ่มนี้มักเกิดขึ้นตามฤดูกาล เนื่องจาก
 ในบางฤดูกาลที่มีผลผลิตออกมาจำนวนมาก และผลผลิตมักเป็นผลผลิตชนิดเดียวกัน ทำให้ราคา
 ตกต่ำ (ผลผลิตเกษตรจำเป็นต้องรีบขายเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จ เนื่องจากเน่าเสียง่ายทำให้ถูกกดราคาได้
 ง่ายนั่นเอง) เกษตรกรจึงรวมตัวกันเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง นอกจากนี้เกษตรกรอาจช่วยกันทำการ
 แปรรูปสินค้าเกษตรหรือผลผลิตเหล่านั้นเพื่อให้ขายได้นานๆ เช่น ถั่วฝักยาวเก็บไว้นานไม่ได้ ก็จะมาทำ
 เป็นถั่วฝักยัดสุตต่างๆ หรือทำถั่วเชื่อมไว้ขายรวมกันที่จุดที่ทำการ ซึ่งเป็นสถานที่ที่ประกอบ
 ธุรกิจนั่นเอง อาจมีสถานที่จากหน่วยงานราชการหรือ บ้านของแกนนำของชุมชนก็ได้ การจัดตั้งขึ้น
 เป็นการจัดตั้งแบบรูปแบบง่ายๆ เมื่อหมดช่วงฤดูกาลดังกล่าวก็กลับมารวมตัวกันอีกครั้ง เป็นต้น

2.2 กลุ่มเกษตรกรที่ยื่นขอจดทะเบียนตามกฎหมายเป็นนิติบุคคล สำหรับกลุ่ม
 เกษตรกรประเภทนี้ มักมีจุดเริ่มต้นมาจากกลุ่มแรกก่อน เมื่อรวมตัวกันเพื่อช่วยกันผลิตและช่วยกัน
 ขายทำให้มีรายได้มากขึ้น จึงได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มถาวร มีความมั่นคงยิ่งขึ้น และยื่นขอจดทะเบียน
 ตามกฎหมายเป็นนิติบุคคล อีกทั้งหากมีการยื่นจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลก็จะถูกบันทึกไว้ในระบบ
 ข้อมูลของรัฐบาล เกษตรกรอาจได้รับทุน หรือการช่วยเหลือด้านอื่นๆจากรัฐบาลด้วย กลุ่มในลักษณะ
 ดังกล่าวนี้นี้ปัจจุบันได้รับการส่งเสริมมาก โครงการของรัฐบาลที่ให้ความสนใจกับกลุ่มเกษตรกรที่
 รวมตัวกันเพื่อผลิตสินค้าและบริการอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนของตนนั้น โดยใช้ชื่อโครงการว่า
 "OTOP" ซึ่งย่อมาจากคำว่า One Tambol One Product

3. ข้อดีของการเป็นกลุ่มเกษตรกร

3.1 เกษตรกรได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการสอนแนะและส่งถ่ายความรู้ให้แก่กัน
 เป็นสร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน เป็นภาพลักษณ์ที่ดีให้กับกลุ่มคนรุ่นต่อไป

3.2 การรวมตัวกันลักษณะนี้เป็นรากฐานที่ดีของความเป็นธุรกิจ เกษตรกรมักมีความรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการน้อย การที่ได้รวมตัวกันผลิตสินค้าและบริการเพื่อวางจำหน่าย เป็นการเรียนรู้หลักของการบริหารจัดการโดยการลงมือปฏิบัติ

3.3 เพิ่มอำนาจการต่อรองราคา ทำให้ขายสินค้าได้ราคาดีขึ้น เมื่อสินค้าหรือผลผลิตของชุมชนถูกรวมไว้ที่แหล่งเดียว พ่อค้าคนกลางก็ต้องมาซื้อที่แหล่งนั้น ไม่สามารถไปซื้อที่อื่นได้ จึงได้ราคาดีกว่า

4. ข้อเสียของการเป็นกลุ่มเกษตรกร

4.1 มักมีปัญหาเรื่องความสามารถในการบริหารจัดการ เนื่องจากส่วนใหญ่คณะกรรมการเองก็เป็นเกษตรกร ซึ่งยังขาดความรู้ด้านการจัดการ

4.2 การควบคุมภายในยังบกพร่อง ทั้งในเรื่องของการเงินและการลงบัญชี การที่มีความคุ้นเคยมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันนั้น กลับกลายเป็นการตรวจสอบเป็นเรื่องยาก บ้างก็อาจจะเห็นความผิดปกติ แต่ก็เพิกเฉย เป็นต้น

4.3 อาจเกิดปัญหาเรื่องทุจริตขึ้นได้ เนื่องจากระบบการควบคุมภายในบกพร่องนั่นเอง ทำให้อาจเกิดปัญหาการทุจริตขึ้นได้ อีกทั้งระบบการจัดการไม่เข้มแข็งเหมือนกับระบบของบริษัท การธุรกิจจะทำได้ง่ายกว่า

4.4 การเลิกกลุ่มเกษตรกรทำได้ยากกว่าธุรกิจเจ้าของคนเดียว แต่ก็สามารถกระทำได้ หากจะเลิกได้ก็ต้องมีสมาชิกน้อยกว่า 30 คนเป็นเวลาติดต่อกัน 120 วัน หรือเมื่อที่ประชุมใหญ่มีการลงมติให้เลิกกลุ่มเกษตรกร หรือนายทะเบียนสั่งให้เลิกกรณีจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

5. การเสียภาษี

กลุ่มเกษตรกรที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล แต่ตั้งขึ้นโดยมิได้แสวงหาผลกำไร รัฐบาลได้ให้การสนับสนุน ดังนั้นการเสียภาษีจึงไม่ต้องเสียภาษีนิติบุคคล แต่สมาชิกซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่มีรายได้ ก็ให้เสียภาษีรายได้บุคคลธรรมดาทั่วไป ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล กลุ่มอาจเกิดขึ้นเพียงช่วงเวลา บางฤดูกาลเท่านั้น ดังนั้นจึงเสียภาษีแบบบุคคลธรรมดาเช่นกัน

ธุรกิจรูปแบบสหกรณ์

สหกรณ์ หมายถึง การร่วมมือกันของกลุ่มบุคคลด้วยความสมัครใจ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ที่มีสิทธิเท่าเทียมกัน เพื่อช่วยเหลือกัน และส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิกร่วมกัน ในลักษณะการจัดตั้งเป็นองค์การที่มีได้มุ่งหวังแสวงหาผลกำไร สหกรณ์จัดตั้งขึ้นครั้งแรกที่ประเทศอังกฤษ ณ เมือง รอชเดล (Rochdale) พ.ศ. 2307 (ปี 1844) ซึ่งเริ่มต้นโดยกลุ่มคนที่มีอาชีพเป็นคณงานทอผ้า ร่วมกันก่อตั้งขึ้นมา เนื่องจากขณะนั้นภาวะค่าครองชีพสูง สมาชิกจึงได้เข้าร่วมทุนกัน ซื้อสินค้าบริโภคเข้ามาจำหน่ายให้กับสมาชิกในราคาที่เป็นธรรม หลังจากที่ทำไปธุรกิจสหกรณ์ก็มีกำไร จึงได้นำกำไรนั้นมาแบ่งกันตามสัดส่วนของการทำธุรกิจของสมาชิกกับสหกรณ์ (ตามหุ้นที่สมาชิกแต่ละคนซื้อเอาไว้) ผลการดำเนินงานของสหกรณ์แห่งนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี และแพร่หลายไปในประเทศแถบยุโรป รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้เห็นว่าการก่อตั้งสหกรณ์มีหลักการที่ดี มีประโยชน์ต่อสังคม จึงได้นำหลักการนี้มาใช้และสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในประเทศไทยในเวลาต่อมา สำหรับหลักการมีลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มเกษตรกร ซึ่งได้กล่าวมาแล้ว จะไม่ขอกล่าวซ้ำอีก แตกต่างบ้างก็เพียงเรื่องของขนาดและจำนวนสมาชิกจะมีมากกว่าหรือรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น

1. ลักษณะธุรกิจรูปแบบสหกรณ์

มีองค์ประกอบในการรวมกลุ่มและจัดตั้งกันตั้ง คือมีคณะกรรมการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกร โดยมีคณะบุคคลซึ่งยื่นขอจดทะเบียนจะทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการไปก่อน จนกว่าจะมีการเลือกคณะกรรมการใหม่ในที่ประชุมใหญ่ และให้มีผู้ตรวจสอบบัญชีหนึ่งคนหรือหลายคนก็ได้โดยเลือกจากสมาชิกหรือบุคคลภายนอก เพื่อดำเนินการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ แล้วทำรายงานเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ การประชุมใหญ่ครั้งแรกต้องดำเนินการภายใน 90 วัน นับแต่วันที่จดทะเบียนสหกรณ์จำกัด ในการเข้าประชุมใหญ่ของสหกรณ์จำกัดแต่ละครั้งต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด หรือไม่น้อยกว่า 100 คน แต่ถ้าประกอบด้วยผู้แทนสมาชิก ต้องมีผู้แทนสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด หรือไม่น้อยกว่า 50 คน จึงจะถือว่าครบองค์ประชุม ในการนับเสียงจะนับเป็นรายบุคคล ไม่ได้นับตามจำนวนหุ้นที่ถือเหมือนบริษัท กล่าวคือเมื่อออกเสียงในที่ประชุม ให้นับหนึ่งคนเท่ากับหนึ่งเสียง คณะกรรมการเหล่านี้ต้องจัดทำบัญชีอย่างน้อย 1 ครั้งใน 1 ปี ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะทำเพียงครั้งเดียว บัญชีนั้นต้องทำให้แล้วเสร็จและจัดให้มีผู้ตรวจสอบบัญชี แล้วนำเสนอที่ประชุมใหญ่อุบัติ ภายใน 150 วัน นับแต่วันสิ้นปีบัญชี ในเรื่องของ

การจัดสรรกำไรที่ได้นั้น เมื่อได้มาจะต้องเก็บไว้เป็นทุนสำรองเพื่อเป็นเงินหมุนเวียนในกิจการต่อไปอีก ร้อยละ 10 ของกำไรทั้งหมด จากนั้นจะจัดสรรแบ่งกันโดยแบ่งให้เป็นเงินปันผลตามหุ้น แต่ละหุ้นจะให้ผลตอบแทนไม่เกินร้อยละ 8 และต้องจ่ายเงินค่าดำเนินการให้คณะกรรมการ ผู้ตรวจสอบ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่ทำงาน (ถ้ามี) ไม่เกินร้อยละ 10 ของกำไรทั้งหมด หากยังมีเหลือบ้างก็อาจเฉลี่ยคืนหรือเก็บไว้ในธนาคาร เป็นต้น

2. ประเภทของธุรกิจรูปแบบสหกรณ์

ประเภทของสหกรณ์ สามารถจำแนกได้โดย 3 วิธีคือ

2.1 จำแนกตามลักษณะทางกฎหมาย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) สหกรณ์จำกัด หมายถึง สหกรณ์ซึ่งสมาชิกมีความรับผิดชอบจำกัด เพียงไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ยังใช้ไม่ครบมูลค่าหุ้นที่ตนถือ สหกรณ์ประเภทนี้จะมีคำว่า "จำกัด" อยู่ท้ายสุดของชื่อสหกรณ์เสมอ

(2) สหกรณ์ไม่จำกัด หมายถึง สหกรณ์ซึ่งสมาชิกทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันในการชำระหนี้ทั้งปวงของสหกรณ์โดยไม่จำกัดวงเงินที่จะต้องชำระ

2.2 จำแนกตามลักษณะหน้าที่ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) สหกรณ์หาทุนหรือสหกรณ์เครดิต เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกกู้ยืมเงิน เพื่อนำไปสร้างหรือปรับปรุงฐานะของสมาชิกให้มีความกินดีอยู่ดีขึ้น หลักการของสหกรณ์ประเภทนี้จะให้บุคคลหลายคนมารวมตัวกันเป็นสมาชิก และแสวงหาทุนก้อนใหญ่มาแล้วให้สมาชิกที่ต้องการจะกู้ยืมสามารถกู้ยืมได้โดยแบ่งเฉลี่ยกันไป โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราที่เป็นธรรมแก่สมาชิก โดยสมาชิกผู้กู้ต้องนำทรัพย์สินมาเป็นหลักเพื่อค้ำประกันแก่สหกรณ์ ในระยะหลังได้มีการรับฝากเงินออมจากสมาชิกด้วย ตัวอย่างสหกรณ์เช่นนี้ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ของหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

(2) สหกรณ์ผู้ผลิต เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มผู้ผลิต เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ และผู้ที่มีอาชีพในทางการผลิตด้านอื่น มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิก ไม่ให้ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง เพิ่มอำนาจการเจรจาต่อรองราคาของผลผลิต ซึ่งวัตถุประสงค์ลักษณะนี้ได้อธิบายไว้ในกลุ่มเกษตรกรรมแล้ว สหกรณ์ลักษณะนี้มักจะเป็นกลุ่มของสมาชิกที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ตัวอย่างสหกรณ์เช่นนี้ เช่น สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร สหกรณ์ขายข้าวและพืชผล เป็นต้น

(3) สหกรณ์ผู้บริโภค เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มของผู้บริโภค เพื่อจัดหาสินค้าอุปโภคบริโภค และให้บริการแก่สมาชิกในราคาที่เป็นธรรม เมื่อได้กำไรจากการทำธุรกิจสหกรณ์ ก็จะนำมาจ่ายเป็นค่าดอกเบี้ยให้กับสมาชิกตามจำนวนหุ้นที่สมาชิกแต่ละคนได้ซื้อเอาไว้ หากว่ายังมีกำไรเหลือจากค่าดอกเบี้ยอีก สมาชิกก็จะได้รับส่วนแบ่งตามสัดส่วนของการซื้อสินค้าจากสหกรณ์ สมาชิกที่ซื้อมากก็จะได้รับส่วนแบ่งตรงนี้มาก ตัวอย่างสหกรณ์เช่นนี้ เช่น สหกรณ์ร้านค้าปลีกทั่วไป เป็นต้น

2.3 จำแนกตามลักษณะกลุ่มอาชีพของสมาชิก สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ดังนี้

- (1) สหกรณ์การเกษตร
- (2) สหกรณ์นิคม
- (3) สหกรณ์ประมง
- (4) สหกรณ์ร้านค้า
- (5) สหกรณ์ออมทรัพย์
- (6) สหกรณ์บริการ

ฯลฯ

3. ข้อดีของการเป็นสหกรณ์(ด้านการเกษตร)

3.1 สหกรณ์ตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดี และทำให้สมาชิกมีรายได้ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3.2 เพิ่มอำนาจการเจรจาต่อรอง เป็นลักษณะเดียวกับข้อดีของการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เมื่อมีการรวมตัวกัน รวมผลผลิตกันก็ทำให้พ่อค้าคนกลางไม่สามารถถดถอยราคาได้ สมาชิกก็จะมีรายได้มากขึ้น

4. ข้อเสียของการเป็นสหกรณ์(ด้านการเกษตร)

สำหรับข้อเสียของสหกรณ์จะเป็นลักษณะเดียวกับกลุ่มเกษตรกร จึงไม่ขอล่าวรายละเอียดซ้ำ แต่ให้ไว้เฉพาะประเด็นสำคัญดังนี้

4.1 ระบบการจัดการขาดประสิทธิภาพ

4.2 ระบบการควบคุมภายในยังบกพร่อง

4.3 อาจเกิดปัญหาการทุจริต

5. การเสียภาษี

สหกรณ์มิได้ตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการหาผลกำไร อีกทั้งรัฐบาลได้ให้การสนับสนุน ดังนั้นแม้สหกรณ์ที่มีการจัดตั้งแบบนิติบุคคลก็ไม่ต้องเสียภาษีแบบนิติบุคคล แต่สหกรณ์ต้องเสียค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ร้อยละ 1 ของกำไรสุทธิแต่ไม่เกิน 10,000 บาท และสมาชิกของสหกรณ์ถือเป็นผู้มีรายได้ ต้องเสียภาษีแบบบุคคลธรรมดา สำหรับสหกรณ์ที่มีได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล สมาชิกของสหกรณ์ประเภทนี้ก็ต้องเสียภาษีแบบบุคคลธรรมดาทั่วไป

6. ข้อแตกต่างระหว่างธุรกิจรูปแบบสหกรณ์และบริษัท

ตารางที่ 17 แสดงการเปรียบเทียบธุรกิจรูปแบบสหกรณ์และบริษัท

ข้อ	สหกรณ์	บริษัท
1	จุดมุ่งหมายของผู้ถือหุ้นเพื่อการเป็นสมาชิก	จุดมุ่งหมายของผู้ถือหุ้นเพื่อการลงทุน
2	สหกรณ์เน้นการช่วยเหลือให้กับสมาชิก	บริษัทเน้นหวังผลกำไรจากการดำเนินการ
3	หนึ่งคนถือเป็นหนึ่งในเสียง	หนึ่งหุ้นถือเป็นหนึ่งในเสียง
4	กำไรสุทธิแบ่งเป็นเงินค่าดอกเบี้ยยและหากเหลือจะเฉลี่ยคืนตามสัดส่วนที่สมาชิกได้ทำธุรกิจกับสหกรณ์	กำไรสุทธิจะแบ่งจ่ายเป็นเงินปันผลอย่างเดียวก่อนนั้น หากเหลือจะเก็บไว้กับบริษัท
5	จำกัดหุ้นที่สมาชิกซื้อ สมาชิกหนึ่งคนซื้อหุ้นได้ไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมด	ไม่จำกัดการซื้อหุ้นของผู้ลงทุน ผู้ลงทุนหนึ่งคนซื้อหุ้นจำนวนเท่าใดก็ได้
6	การขายหุ้นโดยการขายหุ้นให้กับสมาชิกใหม่ทำได้เรื่อยๆ	การขายหุ้นต้องขอมติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นเดิมก่อนจึงจะขายหุ้นใหม่ได้
7	การกู้ยืมหรือค้ำประกัน ต้องจำกัดอยู่ในวงเงินที่นายทะเบียนสหกรณ์เห็นชอบ	การกู้ยืมหรือค้ำประกัน อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการของบริษัทเท่านั้น
8	ราคาของหุ้นกำหนดไว้ต่ำและตายตัว	ราคาของหุ้นกำหนดไว้สูงและขึ้นลงได้ตามสภาพที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนั้น

ที่มา: (ดัดแปลงจาก ธนชัย ยมจินดา, 2540, หน้า 103)

ธุรกิจรูปแบบห้างหุ้นส่วน

ห้างหุ้นส่วน เป็นการประกอบธุรกิจที่มีการรวมตัวของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เข้ามาทำธุรกิจร่วมกัน เพื่อแบ่งผลกำไรกัน มีการทำสัญญาร่วมกัน ซึ่งสัญญาอาจมีระยะเวลายาวนานหรือระยะสั้นก็ได้ และยื่นขอจดทะเบียนต่อกระทรวงพาณิชย์ เพื่อจัดตั้งห้างหุ้นส่วน โดยสามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ดังจะกล่าวถึงต่อไป

1. ลักษณะของธุรกิจห้างหุ้นส่วน

เป็นบุคคลตั้งแต่ 2 คนซึ่งตกลงกันทางวาจาหรือตกลงเป็นสัญญาก็ได้ ข้อตกลงนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับ การบริหารจัดการ การควบคุม ความรับผิดชอบ การแบ่งปันกำไร เงื่อนไขต่างๆเมื่อสิ้นสุดอายุของห้างหุ้นส่วน เป็นต้น ห้างหุ้นส่วนจะมีอายุการสิ้นสุดของห้างหุ้นส่วนได้หลายทาง หากเกิดจากการเสียชีวิตของหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่ง อาจเขียนข้อตกลงให้กับทายาทก็ได้ และทรัพย์สินใดๆ ที่ให้ห้างหุ้นส่วนไว้ใช้แต่ยังคงความเป็นเจ้าของไว้ที่ตัวหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งก็ได้เช่นกัน การจะปิดหรือยกเลิกห้างหุ้นส่วนควรต้องระบุเกี่ยวกับเรื่องของการแบ่งทุน แบ่งทรัพย์สินไว้ให้แน่นอน ธุรกิจประเภทนี้โดยทั่วไปบุคคลที่มาาร่วมกันจัดเป็นหุ้นส่วนจะเป็นเพื่อนสนิทหรือญาติพี่น้องที่คุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ต้องอาศัยความเชื่อใจสูงที่มีต่อกัน แต่อย่างไรก็ตามก็ต้องระบุเกี่ยวกับการลงทุนและผลประโยชน์ให้แน่นอนเพราะป้องกันการเกิดปัญหาในอนาคต เมื่อมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องหรือเมื่อระยะเวลาผ่านไป อาจทำให้สิ่งที่ได้เคยตกลงกันไว้ก็เป็นไปได้

2. ประเภทของห้างหุ้นส่วน

ห้างหุ้นส่วนแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

2.1 ห้างหุ้นส่วนจำกัด ต้องทำการจดทะเบียนกับกระทรวงพาณิชย์ให้เป็นนิติบุคคล โดยมีหุ้นส่วนคนเดียว หรือหลายคนก็ได้ ถ้าเป็นหุ้นส่วนหลายคนต้องมีตัวหุ้นส่วนผู้จัดการ ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิดชอบต่อหนี้สินของห้างเต็มจำนวน (โดยไม่จำกัดจำนวน) สำหรับหุ้นส่วนคนอื่นๆ รับผิดชอบในหนี้สินของห้างไม่เกินจำนวนที่ได้ร่วมลงทุนไป

2.2 ห้างหุ้นส่วนสามัญ โดยหุ้นส่วนทุกคนจะต้องร่วมกันรับผิดชอบในหนี้สินทั้งปวงที่อาจจะเกิดขึ้น โดยไม่จำกัดจำนวน และก็มีข้อที่สังเกตที่สำคัญคือ ห้างหุ้นส่วนสามัญนี้ไม่ต้องจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล และต้องเสียภาษีเงินได้ประเภทบุคคลธรรมดา

2.3 ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล จำเป็นต้องมีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล และก็ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลเมื่อสิ้นรอบปีบัญชี โดยหุ้นส่วนทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบ

3. ข้อดีของการเป็นห้างหุ้นส่วน

3.1 มีการระดมทุนได้มากกว่าธุรกิจเจ้าของคนเดียว ห้างหุ้นส่วนสามารถระดมทุนได้จากผู้เป็นหุ้นส่วนหลายคน รวมกันทำให้มีเงินทุนในการทำธุรกิจมากกว่าธุรกิจเจ้าของคนเดียว

3.2 สามารถก่อหนี้ได้มากกว่าธุรกิจเจ้าของคนเดียว เมื่อมีหุ้นส่วนหลายคนก็สามารถกู้ยืมเงินได้มากกว่า หรือหากกู้ในนามของห้างหุ้นส่วนก็ย่อมมีความน่าเชื่อถือมากกว่าการกู้ด้วยบุคคลคนเดียว ผู้กู้จะมีความมั่นใจมากกว่าว่าผู้ขอกู้จะสามารถช่วยกันนำเงินมาชำระหนี้ได้

3.3 การก่อตั้งและการเลิกห้างหุ้นส่วนทำได้ง่ายกว่าบริษัท การยกเลิกห้างหุ้นส่วนอาจเลิกได้หากหมดระยะเวลาของสัญญาที่มีต่อกัน หรืออาจเลิกกิจการไปหากหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต สำหรับการก่อตั้งก็มีขั้นตอนไม่ยุ่งยากเหมือนกับการตั้งบริษัท ดังจะได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดตั้งบริษัทอีกครั้ง

3.4 มีการช่วยกันในเรื่องของการบริหารจัดการ ห้างหุ้นส่วนโดยปกติจะมีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน โดยจะรับผิดชอบหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละคน ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากกว่าธุรกิจเจ้าของคนเดียว ที่มีความชำนาญจำกัด

4. ข้อเสียของการเป็นห้างหุ้นส่วน

4.1 เกิดปัญหาความข้อแย้งได้ง่าย ต้องอาศัยความซื่อสัตย์และเชื่อใจกัน ห้างหุ้นส่วนจัดว่าเป็นรูปแบบธุรกิจที่มีความขัดแย้งมากที่สุดก็ว่าได้ เพราะการตัดสินใจต่างๆต้องตัดสินใจร่วมกัน และระบบการจัดการไม่ได้เข้มแข็งเหมือนระบบของบริษัท ทำให้เกิดความขัดแย้งกันเป็นส่วนตัวได้ง่าย

4.2 ความต่อเนื่องของธุรกิจมีน้อยกว่าบริษัท จากที่กล่าวในส่วนของข้อดีว่าห้างหุ้นส่วนสามารถเลิกได้ง่ายกว่า แต่หากมองในมุมมองขององค์การธุรกิจ แสดงถึงความไม่มั่นคงของธุรกิจ ธุรกิจอาจล้มเลิกไปได้ง่าย แต่สำหรับบริษัทจะยังคงอยู่ต่อไปเพราะผู้ถือหุ้นมีหลายคน และเปลี่ยนมือไปได้เรื่อยๆ

4.3 อาจทำให้ขาดอิสระในการตัดสินใจ เนื่องจากต้องปรึกษากับหุ้นส่วนคนอื่นๆ เมื่อจำต้องตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆของห้างหุ้นส่วน ทำให้หุ้นส่วนบางคนอาจรู้สึกว่าตนขาดอิสระภาพในการตัดสินใจ ไม่เหมือนกับธุรกิจเจ้าของคนเดียวที่ตัดสินใจเองได้ทุกอย่าง

5. การเสียภาษี

หากเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญธรรมดา จะเสียภาษีแบบบุคคลธรรมดา แต่หากเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลและห้างหุ้นส่วนจำกัด ซึ่งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล จะเสียภาษีแบบนิติบุคคล คือถ้าแสดงหลักฐานทางบัญชีว่าขาดทุนในธุรกิจก็ไม่ต้องเสียภาษี แต่หากกำไรก็ต้องเสียภาษี

6. หุ้นส่วนในลักษณะอื่นที่คล้ายคลึงกัน

ยังมีการค้าอีกลักษณะหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายรูปแบบของธุรกิจห้างหุ้นส่วนคือ การค้าร่วม (Joint Venture) การค้าร่วมเป็นรูปแบบของการประกอบการลักษณะหุ้นส่วน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะอีกลักษณะหนึ่งของหุ้นส่วนนั่นเอง โดยทั่วไปการค้าร่วมมักจะกระทำกันเป็นสัญญา ระหว่างบริษัทกับบริษัทหรืออาจมีการค้าร่วมกันระหว่างบริษัทและห้างหุ้นส่วนหรือระหว่างห้างหุ้นส่วนด้วยกัน อย่างไรก็ตามลักษณะสำคัญของการค้าร่วมอยู่ที่การเป็นธุรกิจที่ดำเนินกิจการในช่วงระยะเวลาสั้นๆ กล่าวคือได้รับการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อให้บรรลุโครงการหรือวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น หลังจากที่ดำเนินกิจการมาสิ้นสุดตามวัตถุประสงค์ที่เข้าร่วมกันแล้ว ก็จะสลายตัวไป ตัวอย่างของการค้าร่วมที่มักพบเสมอคือการค้าร่วมกันของบริษัทก่อสร้าง แต่หากธุรกิจทางด้านการเกษตรจะนำมาประยุกต์ใช้ได้เช่นกัน ส่วนชื่อเรียกการค้าร่วมอีกชื่อหนึ่งที่อาจเคยได้ยินกันก็คือ ซินดิเคท (Syndicate) มีลักษณะคล้ายกับการค้าร่วม จะมีข้อแตกต่างก็แต่เพียงซินดิเคทมักใช้กับการเข้าร่วมลงทุนด้านการเงิน เช่น การซื้อขายหลักทรัพย์ และการค้าร่วมลักษณะนี้อาจดำเนินกิจการไปได้เรื่อยๆจากกิจการหนึ่งไปสู่อีกกิจการหนึ่งโดยไม่สลายตัว

ธุรกิจรูปแบบบริษัท

1. ประเภทของบริษัท

บริษัท แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1.1 บริษัท จำกัด เป็นนิติบุคคลที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการ โดยมีการแบ่งทุนออกเป็นหุ้นจำนวนหนึ่ง ที่มีราคาหุ้นๆละเท่าๆกัน ธุรกิจประเภทนี้หากเป็นธุรกิจอื่นที่ไม่ใช่ทางด้านธุรกิจการเกษตรจะมีจำนวนมากในประเทศไทย ส่วนธุรกิจการเกษตรที่จัดตั้งเป็นบริษัทในประเทศไทยก็มีบ้างพอสมควร มีมากกว่าเป็นบริษัทมหาชน แต่จะมีจำนวนน้อยกว่าเมื่อเทียบกับธุรกิจเจ้าของคนเดียวซึ่งมีมากในประเทศไทย

1.2 บริษัทมหาชน จำกัด เป็นบริษัทจำกัดที่เราสามารถตั้งได้ ภายใต้พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535 ซึ่งต้องเรียกบริษัทในประเภทนี้ว่า "บริษัท.....จำกัด (มหาชน)" และจะต้องมีผู้ถือหุ้นตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป โดยผู้ถือหุ้นที่เป็นบุคคลธรรมดา คนหนึ่งจะถือหุ้นได้ไม่เกิน ร้อยละ 0.6 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด และผู้ถือหุ้นที่เป็นบุคคลธรรมดานั้นก็จะต้องถือหุ้นรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50 ของจำนวนหุ้นที่จ่ายทั้งหมด ทั้งนี้ยังมีกฎเกณฑ์อีกมาก และเป็นเรื่องใหญ่หากผู้ประกอบการหรือเกษตรกรท่านใดจะดำเนินการจัดตั้งบริษัทประเภทนี้ ควรต้องมีการปรึกษากับสำนักงานกฎหมายให้ถ่องแท้มาก่อนที่จะดำเนินการใดๆ ลงไป เพราะบริษัทมหาชนนี้มีกฎเกณฑ์ปลีกย่อยอีกมากที่เจ้าของธุรกิจต้องปฏิบัติตาม แต่ลักษณะการจัดตั้งเป็นบริษัทมหาชนในธุรกิจประเภทการเกษตรนั้น ในประเทศไทยถือว่ามีย่อยมากเมื่อเทียบกับธุรกิจประเภทอื่นๆ มีเพียงไม่กี่บริษัทเท่านั้น บริษัทที่เป็นมหาชนในธุรกิจการเกษตรเช่น บริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์จำกัด (มหาชน) เป็นต้น

2. ข้อแตกต่างของบริษัทจำกัด และบริษัทมหาชน จำกัด

ตารางที่ 18 แสดงการเปรียบเทียบบริษัท จำกัด และบริษัทมหาชน จำกัด

ข้อ	บริษัท จำกัด	บริษัทมหาชน จำกัด
1	จัดตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2521
2	ผู้เริ่มก่อการ ไม่น้อยกว่า 7 คน	ผู้เริ่มก่อการไม่น้อยกว่า 15 คน
3	มีผู้ถือหุ้นต่ำกว่า 100 คน	มีผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่า 100 คน
4	มูลค่าหุ้นอย่างต่ำ 5 บาท อย่างสูงมิได้กำหนดไว้	มูลค่าหุ้นอย่างต่ำหุ้นละ 20 บาท อย่างสูงไม่เกิน 100 บาท
5	จำหน่ายได้แต่หุ้นสามัญ	จำหน่ายได้ทั้งหุ้นสามัญและหุ้นกู้
6	มิให้มีการชื้อชวนให้ประชาชนซื้อหุ้น	ให้มีการชื้อชวนและ/หรือโฆษณาให้ประชาชนมาซื้อหุ้นได้

ที่มา: (ดัดแปลงจาก บรรลุ พุฒิกกร, 2539, หน้า 161)

3. ขั้นตอนการจดทะเบียน (เป็นบริษัท จำกัด)

มีขั้นตอนของการจัดตั้งโดยสรุปตามลำดับ ดังนี้

3.1 จัดทำหนังสือบริคณห์สนธิ เพื่อไปยื่นขอจดทะเบียน โดยมีผู้ก่อการไม่น้อยกว่า 7 คน มีบุคคลอื่นลงชื่อเป็นพยานหลายคน

3.2 จัดให้มีผู้เข้าชื้อชื้อหุ้น ภายหลังจากที่ได้รับใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิเรียบร้อยแล้ว

3.3 มีการประชุมใหญ่เพื่อจัดตั้งบริษัท โดยจะต้องส่งรายงานการตั้งบริษัทที่มีคำรับรองของผู้ก่อการให้กับผู้เข้าชื้อชื้อหุ้นอย่างน้อย 7 วันก่อนถึงวันประชุมพร้อมส่งสำเนาให้กับนายทะเบียนบริษัท กิจการอันพึงกระทำในการประชุมใหญ่คือ

- (1) ทำความตกลงตั้งข้อบังคับของบริษัท
- (2) ให้สัตยาบัน (รับรอง) แก่สัญญาซึ่งผู้ก่อการได้กระทำไว้และค่าใช้จ่ายอย่างหนึ่งอย่างใดที่ซึ่งผู้ก่อการได้จ่ายไปในการเริ่มก่อตั้งบริษัท
- (3) วางกำหนดจำนวนเงินที่จะให้กับผู้ก่อการ ถ้าหากมีเจตนาว่าจะให้
- (4) วางกำหนดจำนวนหุ้นบุริมสิทธิ
- (5) วางกำหนดจำนวนหุ้นสามัญ
- (6) เลือกตั้งกรรมการและพนักงานสอบบัญชีชุดแรกของบริษัท และกำหนดอำนาจให้บุคคลเหล่านี้

3.4 เรียกให้ผู้เข้าชื่อจองหุ้นและผู้ก่อการชำระเงินค่าหุ้น โดยเรียกเก็บเงินค่าหุ้นเป็นตัวเงิน หุ้นหนึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้า

3.5 จัดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ภายหลังจากที่ได้เงินค่าหุ้นครบตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด และกรรมการต้องรีบไปขอจดทะเบียนเป็นบริษัท

4. ข้อดีของการเป็นบริษัท

4.1 มีผู้ร่วมทุนหลายคน บริษัทมีผู้ร่วมทุนมากกว่า 7 คนขึ้นไป แต่ไม่ถึง 100 คน และต้องมีกรรมการบริษัทอย่างน้อย 1 คน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะมีคณะกรรมการหลายคน ร่วมกันคิด ร่วมกันบริหารงาน

4.2 การทำงานมีระบบระเบียบกฎเกณฑ์ เนื่องจากมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของกรรมการในการกระทำแทนบริษัท เป็นผู้รักษาผลประโยชน์ให้กับบริษัท

4.3 มีผู้ร่วมรับผิดชอบหลายคน ผู้ถือหุ้นแต่ละคนจะร่วมกันรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัท อันอาจเกิดขึ้น ภายในวงเงินค่าหุ้นที่ตนถือไว้ (รวมทั้งยังค่าหุ้นที่ชำระยังไม่ครบตามมูลค่า เช่น ราคาหุ้นละ 100 บาท แต่มีการทยอยเรียกชำระ ร้อยละ 25 หรือ ร้อยละ 50 ก่อน ดังนั้นส่วนที่ยังชำระค่าหุ้นไม่ครบก็จะเป็น 75 บาทและ 50 บาท ตามลำดับ)

4.4 ช่วยให้เกิดความโปร่งใส เนื่องจากต้องมีผู้สอบบัญชีอนุญาต เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องและรับรองงบดุล งบบัญชีกำไร-ขาดทุน ของบริษัท จึงมีความน่าเชื่อถือ และต้องมีหลักฐานในการลงบัญชีในแต่ละหมวดหรือรายการ

5. ข้อเสียของการเป็นบริษัท

5.1 มีค่าใช้จ่ายในการก่อตั้งสูง เนื่องจากขั้นตอนการดำเนินงานมีหลายอย่างต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายคน และใช้เอกสารมาก จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นตั้งแต่ก่อนจะมีการทำธุรกิจเกิดขึ้น

5.2 มีกฎระเบียบเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยมาก ต้องทำตามกฎระเบียบข้อบังคับตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมีอยู่มากมายหลายประเด็น อีกทั้งเมื่อจัดตั้งได้แล้ว การบริหารจัดการก็ยังคงต้องคำนึงถึงข้อกฎหมายอีกด้วย

5.3 การก่อตั้งทำได้ล่าช้า ต้องมีการยื่นขอจดทะเบียนก่อนที่จะจัดตั้งได้ ต้องรอเวลาและรอเอกสารตามลำดับทำให้ล่าช้ากว่าจะจัดตั้งบริษัทได้ ไม่ง่ายและรวดเร็วเหมือนกับการจัดตั้งธุรกิจเจ้าของคนเดียว หรือห้างหุ้นส่วน

6. การเสียภาษี

บริษัทจัดเป็นนิติบุคคลดังนั้นจะต้องเสียภาษีแบบนิติบุคคล แต่หากขาดทุนไม่ต้องเสีย และตัวบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของและเป็นผู้ถือหุ้นถือเป็นบุคคลผู้มีรายได้ จะต้องเสียภาษีแบบบุคคลธรรมดาอีก จึงเสมือนเป็นการเสียภาษีซ้ำซ้อน

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับเรื่องของการเลือกรูปแบบทางธุรกิจนั้น แต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อเสีย รวมถึงลักษณะและเงื่อนไขต่างๆแตกต่างกันไป ดังนั้นเกษตรกรหรือผู้ประกอบการทำฟาร์มจะเลือกทำธุรกิจรูปแบบใดนั้นต้องวิเคราะห์ให้ดีว่า ตนควรจะเลือกรูปแบบใดจึงจะเหมาะสมและก่อปัญหาให้น้อยที่สุด สิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณา ได้แก่

1. เรื่องของค่านิยม ความชอบส่วนบุคคล
2. เรื่องของเงินทุน
3. ระดับความชำนาญที่ตนเองมีอยู่
4. ระดับความสามารถด้านการบริหารจัดการ
5. ระดับของจำนวนผลผลิตที่ตนเองทำได้
6. อายุของธุรกิจมานานเพียงใด

สำหรับการเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบธุรกิจทั้ง 5 แบบมีดังนี้

ตารางที่ 19 แสดงการเปรียบเทียบธุรกิจเจ้าของคนเดียว กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ ห้างหุ้นส่วน (สามัญ) และบริษัทจำกัด

รูปแบบ รายการ	ธุรกิจเจ้าของ คนเดียว	กลุ่มเกษตรกร	สหกรณ์จำกัด	ห้างหุ้นส่วน	บริษัทจำกัด
ความเป็น เจ้าของ	คนเดียว	สมาชิก	สมาชิก	บุคคล 2 คนขึ้นไป	ผู้ถือหุ้นหลายคน
ความรับผิดชอบ หนี้สิน	ไม่จำกัด	จำกัดเพียงมูลค่า หุ้นที่ส่งไว้ไม่ครบ	จำกัดเพียงมูลค่า หุ้นที่ส่งไว้ไม่ครบ	หุ้นส่วน	จำกัดเพียงเงินที่ ยังส่งค่าหุ้นไม่ ครบ
อายุของกิจการ	ขึ้นอยู่กับอายุ เจ้าของ	ตามข้อบังคับ	ตามข้อบังคับ	ขึ้นอยู่กับอายุ ของหุ้นส่วนคน หนึ่งคนใดและ ข้อตกลง	ไม่ขึ้นอยู่กับ เจ้าของ
การโอน กรรมสิทธิ์ใน การเป็นเจ้าของ	ทำได้ง่าย	ทำไม่ได้	ทำไม่ได้	ทำไม่ได้	ทำได้ง่ายมาก
อิสระในการ บริหารงาน	มีมาก	มีน้อยถึงมาก	มีน้อยถึงมาก	มีน้อยถึงมาก	มีน้อย
การขยาย กิจการ	ทำได้ยาก	มีน้อยถึงมาก	มีน้อยถึงมาก	ทำได้ค่อนข้าง ยาก	ทำได้ง่าย
ข้อจำกัดทาง กฎหมาย	ไม่เข้มงวด	ไม่เข้มงวดมาก	ไม่เข้มงวดมาก	ไม่เข้มงวดมาก	เข้มงวดมาก
การจัดตั้ง	ทำได้ง่าย	ทำได้ค่อนข้าง ง่าย	ทำได้ค่อนข้าง ยาก	ทำได้ค่อนข้าง ง่าย	ทำได้ยาก
การเลิกกิจการ	ทำได้ง่าย	ทำได้ค่อนข้าง ง่าย	ทำได้ค่อนข้าง ง่าย	ทำได้ค่อนข้าง ง่าย	ทำได้ยาก
แหล่งเงินทุน	ทุนส่วนตัว	การซื้อหุ้นของ สมาชิก	การซื้อหุ้นของ สมาชิก	ทุนของหุ้นส่วน	การขายหุ้น

เสรีภาพในการ ปกปิดความลับ	มีมาก	มีค่อนข้างมาก	มีค่อนข้างมาก	มีค่อนข้างมาก	ไม่มี
ความน่าเชื่อถือ (ขนาดเดียวกัน)	มีน้อย	มีน้อย	มีน้อย	ค่อนข้างดี	มีมาก
ประสิทธิภาพ ของการบริหาร	มีค่อนข้างมาก	มีน้อย	มีน้อย	มีน้อย	มีมาก
การเสียภาษี	ภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดา	สมาชิกเสียภาษี เงินได้บุคคล ธรรมดา	สมาชิกเสียภาษี เงินได้บุคคล ธรรมดา	หุ้นส่วนสามัญ เสียภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วน สามัญนิติบุคคล และห้างหุ้นส่วน จำกัด เสียภาษี เงินได้นิติบุคคล	ภาษีเงินไปนิติ บุคคล ผู้ถือหุ้น เสียภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดา

ที่มา: (ดัดแปลงจาก เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 31)

สรุปสาระสำคัญของบทที่ 4

ในการเริ่มต้นธุรกิจฟาร์ม ซึ่งเกษตรกรควรตระหนักว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นธุรกิจ
หน่วยหนึ่งนั้น จะเริ่มต้นจากการหาที่ดินและเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร รวมถึงเครื่องจักรทาง
การเกษตรด้วย การจะได้มาซึ่งปัจจัยการผลิตเหล่านี้ เกษตรกรสามารถจัดหาได้โดย 3 วิธี คือ (1)
การเช่า (2) การเช่าซื้อ และ (3) การซื้อ สำหรับผู้ที่ได้รับมรดกก็ถือว่ามีที่ดินที่บรรพบุรุษซื้อไว้ให้
สำหรับผู้ที่ต้องเริ่มต้นด้วยตนเองจะเลือกจัดหาด้วยวิธีใดนั้นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเนื่องจากแต่
ละวิธีมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป โดยเฉพาะการซื้อเป็นวิธีที่ต้องลงทุนสูงจึงควรมีการประเมินที่ดิน
เปรียบเทียบราคาตลาดกับราคาที่ประเมินจากรายได้สุทธิของกิจการที่เลือกผลิต ส่วนจะเริ่มต้นด้วย
รูปแบบใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับความชอบส่วนตัว และขึ้นอยู่กับเงินทุน ความชำนาญ ความสามารถในการ
จัดการ จำนวนผลิตที่ทำได้ รวมถึงอายุของธุรกิจด้วย รูปแบบของธุรกิจมี 5 แบบได้แก่ (1) ธุรกิจ
เจ้าของคนเดียว (2) กลุ่มเกษตรกร (3) สหกรณ์ (4) ห้างหุ้นส่วน และ (5) บริษัท จำกัด และ บริษัท
มหาชน จำกัด

คำถามท้ายบท

1. การลงทุนในที่ดินมีทางเลือกในการได้มาซึ่งที่ดินได้อย่างไรบ้าง
2. การเช่าที่ดินแบบจ่ายด้วยผลผลิตเป็นอย่างไร อธิบาย
3. การเช่าที่ดิน เหมือนและต่างกับการเช่าซื้อที่ดินอย่างไร
4. การประเมินราคาที่ดินโดยใช้ข้อมูลด้านการตลาดเกี่ยวข้องกับการประเมินที่ดินโดยใช้

รายได้สุทธิอย่างไร

5. การลงทุนด้านเครื่องมือเครื่องจักร อุปรกรณ์ฟาร์ม มีหลักการลงทุนอย่างไร อธิบาย
6. ธุรกิจรูปแบบใดที่เกษตรกรไทยใช้เป็นรูปแบบของธุรกิจมากที่สุด
7. ห้างหุ้นส่วนมีกี่ประเภท แต่ละประเภทต่างกันอย่างไร
8. กลุ่มเกษตรกรและเกษตรกรต่างกันอย่างไร
9. อธิบายหลักการของสหกรณ์มีความแตกต่างจากบริษัทอย่างไร
10. การเสียภาษีแบบบุคคลธรรมดา กับนิติบุคคลแตกต่างกันอย่างไร เกษตรกรส่วนใหญ่เสีย

ภาษีแบบใด